

УДК 342.9

НЕОБХІДНІСТЬ АЛЬТЕРНАТИВ ПРОФКОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ І ОЦІНКИ ПРАВОВІДНОСИН АДМІНІСТРАТИВНИМИ СУДДЯМИ

Голосніченко І. П.,
*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

У статті досліджується особливості правозастосування в адміністративних судах. Доказується необхідність використання спеціальних, у тому числі технічних знань при розгляді справ у цих спеціалізованих органах.

В статье исследуются особенности правоприменения в административных судах. Досказывается необходимость использования специальных, в том числе технических знаний при рассмотрении дел в этих специализированных органах.

The features of law enforcement in administrative courts are examined in the article. The author proves that special, including technical, knowledge is needed when dealing with cases in these specialized courts.

Ключові слова: адміністративні суди, технічні знання, компетентність.

Постановка проблеми. Згідно статті 18 Закону України «Про судоустрій і статус судів» [1], передбачена спеціалізація судів, у тому числі виділяється їх специфіка щодо розгляду адміністративних справ. Серед інших чинників, які спонукають до спеціалізації є необхідність наявності у суддів указаних судів спеціальних знань, які б допомагали якісно, на достатньому рівні здійснювати правозастосування і розглядати адміністративні справи. В той же час підготовка фахівців для заміщення посад суддів адміністративних судів не передбачає озброєння їх відповідними спеціалізованими знаннями. Вчені адміністративного права ще не звертали уваги на дану проблему.

Формування цілей статті. Метою статті є підняття проблеми підготовки фахівців з альтернативою профкомпетентності для вивчення і оцінки правовідносин адміністративними суддями.

Виклад основного матеріалу. Застосування права являє собою спеціальну правову діяльність, що має творчий організуючий зміст. Положення про застосування права як активної творчої організуючої діяльності розроблено ще П.Е. Недбайло[2]. Слід визнати виправданим, що на первісному етапі дослідження даної проблеми в єдиному плані розглядалися всі активні форми реалізації права, які пов'язані з організацією застосування юридичних норм. Постанови адміністративного судді виконують функції індивідуального автономного регулювання суспільних відносин. Саме тому при здійсненні такого роду актів необхідно в ряді випадків використовувати правила й прийоми, вироблені в області застосування права (наприклад, тлумачення, оцінка фактів, правила юридичної техніки застосування спеціальних знань тощо).

Як зазначав С.С.Алексєєв, при розгляді індивідуально-правової діяльності під кутом зору категорії "застосування права" вона одержує адекватну умовам суворості законності трактування. Якщо органи правотворчості закладають у правову систему загальні програми поведінки учасників суспільних відносин, "то органи застосування права продовжують, "підхоплюють" почате правотворчістю – вони покликані забезпечити проведення в життя загальних програм, конкретизоване їхнє втілення в реальних життєвих процесах з урахуванням особливостей тієї або іншої конкретної життєвої ситуації [3].

Хотілось би додати, що в умовах розвитку індустріального суспільства суб'єкту правозастосування неможливо обійтися без спеціальних знань особливо при здійсненні правосуддя.

Адміністративні суди є органами суддівської влади.

Із соціальної, і з юридичної сторін місце державно-владної діяльності в русі механізму правового регулювання – особливе, за деякими рисами близьке до правотворчості, пов'язане із самою державно-владною природою правового регулювання. Воно характеризує не підсумок, а процес реалізації, участь у цьому процесі адміністративних судів, його забезпечення і юридичне збагачення шляхом індивідуальної державно-владної діяльності цих органів. Реалізація юридичних норм, заснована на владних повноваженнях адміністративних судів, займає особливе місце в механізмі правового регулювання. Якщо при дотриманні, виконанні й використанні норм завершується дія механізму правового регулювання (особи роблять фактичні дії), то тут у нього включаються нові додаткові елементи, які стосовно до даного випадку конкретизовано підкріплюють владність юридичних норм, індивідуально регулюють суспільні відносини й тим самим забезпечують досягнення цілей правового регулювання.

Правовідносини – це суспільні відносини урегульовані правом. Законодавець, регулюючи ці відносини, наділяє їх учасників правомочністю, правами, обов'язками, встановлює відповідальність за правопорушення [4]. У вік технічного прогресу ті дії, реальна поведінка учасників правовідносин часто пов'язані з використанням технічних засобів, або їх застосуванням, роботою щодо їх експлуатації, ремонту, списання і т. п. Дані виробничі відносини часто фіксуються в нормах права. Весь інструментарій правового регулювання розподіляється між учасниками виробничих відносин у відповідності із соціальною роллю і місцем цих учасників в процесі життєдіяльності.

Зараз спостерігається складність адміністративних справ щодо яких здійснюються відповідні процесуальні дії адміністративними судами. Без спеціальних знань досить часто неможливо компетентно вивчити правовідносини, оцінити дії їх суб'єктів і вирішувати адміністративні справи. Не дивлячись на те, що Кодекс адміністративного судочинства передбачає залучення до судового адміністративного процесу експертів і спеціалістів[5]. В окремих випадках судді зазнають труднощів у вивченні конкретних індивідуальних справ і їх вирішенні відповідно до закону.

У деяких державах Європи (наприклад, у Німеччині) на посади адміністративних суддів призначаються поряд з юристами фахівці інших спеціальностей. Саме вони мають професійну компетентність щодо обставин адміністративних справ, пов'язаних з різноманітними технологіями, з якими юрист неспроможі розібратися самотужки. Щоправда, такі судді здійснюють правосуддя лише в складі судової колегії. Самостійно вирішувати адміністративні справи закон їм забороняє. Однак, коли суддя має профільну, наприклад технічну освіту, а справа пов'язана з застосуванням, чи іншим використанням пристроїв, технологій, правил використання технічних пристроїв або виробництв, суддя-профі активно бере участь на усіх стадіях адміністративного провадження і допомагає у її вирішенні, а також активно участвує у підготовці постанови адміністративного суду, що сприяє уникнути суддівських помилок.

В англосаксонській правовій сім'ї взагалі питання застосування неюридичних спеціальних (технічних) знань для аналізу правовідносин і оцінки поведінки їх суб'єктів знаходять іншу форму. Навчаючись у Міжнародному інституті права в Вашингтоні я узнав, що у США адміністративні суди є в кожній агенції, і ці агенції є профільними, у тому числі технічними. Агенції і створюють квазі-закони, і мають адміністративних суддів, які вирішують справи щодо оскарження незаконних дій органів влади. Безумовно, що судді в незалежних агенціях мають відповідну компетентність щодо вирішення специфічних адміністративних справ, мають знання для вивчення профільних агенції правовідносин, часто на основі інженерно-технічного виду компетентності.

Правова система нашої держави належить до романо-германської (континентальної) правової сім'ї. Україна проголосила і прийняла низку правових актів щодо імплементації до європейського права. А відтак ми маємо враховувати особливості правосуддя в державах – членах ЄС. Саме і вирішуючи дану проблему вивчення і оцінки правовідносин, застосовуючи технічні знання адміністративними суддями, нам необхідно орієнтуватись на адміністративні суди в європейських державах.

Держави-члени ЄС мають відокремлену від загальних судів систему спеціалізованих адміністративних судів, розпочинаючи від окружних і закінчуючи вищим окремим судовим органом. Це спостерігається і в Німеччині, і в Польщі і деяких інших державах-членах ЄС. Мабуть з причин економії бюджетних коштів у нашій державі касаційний адміністративний суд увійшов до складу Верховного Суду України. Вищими спеціалізованими судами в Україні законодавець визначив лише вищі антикорупційний суд, та суд з питань інтелектуальної власності.

Остільки ми приводимо своє законодавство у відповідність із законодавством ЄС, ми не зможемо довго обходитись без автономного Вищого адміністративного суду. Як тільки дозволять матеріальні можливості, думаю, Україна зразу ж приведе норми Закону України «Про судоустрій і статус суддів» до європейських стандартів.

Але в склад суду ввести суддів, які мають лише технічну освіту за напрямами необхідних компетенцій адміністративного суду (за прикладом Німеччини), думаю, ми ще довгий період часу не зможемо у зв'язку зі станом економіки країни, а відтак і слабкістю державного бюджету.

В той же час ми можемо піти по іншому шляху, організувавши підготовку майбутніх суддів адміністративних судів за двома спеціальностями – відповідною технічною і юридичною. Це можна зробити на відповідних факультетах технічних університетів.

В технічних ВНЗ також є можливість спеціалізації юристів надаючи їм технічні знання. За кордоном спеціалізація юристів давно вже – розповсюджене явище. Юристи спеціалізуються за окремими категоріями справ. Особливо це спостерігається в США.

Наш ВНЗ уже спробував також готувати юриста з урахуванням спеціалізації, розширивши його компетентність в напрямку адміністративного, господарського права (одна спеціалізація), а також друга спеціалізація пов'язана не тільки з інформаційним правом, але й прищеплюванням студентам знань щодо інформаційних технологій.

Ми надаємо особам, які мають технічну освіту, в якості другої вищої, правову спеціальність. З часом, доцільно було б на державному рівні передбачити підготовку спеціалістів з подвійною компетентністю – юрист і відповідна технічна спеціальність. Тоді судова система отримала б суддів з необхідною компетентністю, які могли б самостійно аналізувати відповідні правовідносини, вивчення яких потребує тих чи інших технічних знань і давати оцінку діям і бездіяльності фізичних осіб, а також рішенням органів влади і місцевого самоврядування, встановлюючи чи порушені права і свободи людини, в який спосіб вони порушені, ступінь цього порушення тощо.

Література:

1. Закону України «Про судоустрій і статус суддів // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.
2. Недбайло П.Е. Применение советских правовых норм. – М., 1960.
3. Алексеев С.С. Общая теория права. В 2-х томах. Т. 1. – М.: Юрид. лит. 1981. – С. 322-323.
4. Венгеров А.Б. Теория государства и права. Учебник для юридических вузов. – М.: Омега-Л. – 2004. – С. 454-455.
5. Кодекс адміністративного судочинства // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36. – Ст. 446.